

Mieczysław Cincio

Przemyska Izba Adwokatów

Palestra 15/9(165), 70-74

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pozytywnie, a ogólne wrażenie, jakie wystawa zrobiła, potwierdziły w całej pełni znaczenie oprawy plastycznej.

Komitet wystawy, powołany przy Radzie Adwokackiej w Szczecinie, wyraża gotowość udzielenia daleko idącej pomocy przyszłym ewentualnym organizatorom podobnych ekspozycji na terenie kraju przez przekazanie własnych doświadczeń i wskazanie źródeł uzyskania depozytów (z wymienieniem ew. sygnatur), co jednak nie powinno oczywiście ograniczać inicjatywy autorów nowych wystaw.

MIECZYŚLAW CINCIO

Przemyska Izba Adwokatów

Nie znany rozdział historii adwokatury jako dalszy przyczynek do dziejów adwokatury polskiej

Niepełne byłyby dzieje adwokatury polskiej okresu międzywojennego, a jeszcze przedtem pod zaborem austriackim, gdyby się pominęło historię istnienia Izby Adwokatów w Przemyślu.

Dotychczasowe publikacje, jak również wydane dotychczas opracowania monograficzne dotyczące historii adwokatury polskiej przeoczyły jakoś działalność adwokatury przemyskiej, zorganizowanej w Izbie Adwokatów w Przemyślu. Samodzielna ta jednostka samorządu adwokatury polskiej pod zaborem austriackim powstała jeszcze przed wejściem w życie ustawy austriackiej z dnia 6 lipca 1868 r. (Dz. U. pr. austr. 96/1868), obowiązującej od 1 stycznia 1869 r., i przetrwała w zasadzie w niezmienionej formie organizacyjnej do roku 1933, tj. do chwili wejścia w życie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 października 1932 r. (Dz. U. Nr 86, poz. 733).

Cytowaną wyżej ustawą z roku 1868 powołano do życia na terenie zaboru austriackiego — obok Izby przemyskiej -- Izby: samborską, tarnowską, cieszyńską i inne.

Adwokatura przemyska w okresie do roku 1933, a konkretnie do listopada 1932 r., stanowi odrębny rozdział w historii adwokatury polskiej. Na tym terenie członkowie Izby przemyskiej odegrali bardzo ważną rolę w walce przeciwko poczynaniom władz austriackich zmierzającym do całkowitej asymilacji ludności polskiej. Przede wszystkim też dzięki postawie członków Izby przemyskiej Galicja, a w szczególności jej ludność, zachowała polską odrębność narodową.

Izba przemyska obejmowała swoim zasięgiem administracyjnym powiaty: **przemyski, jarosławski, dobromilski, sanocki, jaworowski i mościski**, przy czym **liczba** członków tej Izby wynosiła według danych z 1931 r. 211 osób, a zatem więcej **aniżeli** liczby obecna Izba Adwokacka w Rzeszowie.

Terytorialnie Izba przemyska odpowiadała terenowi Sądu Obwodowego w **Przemysłu** i w Sanoku, a później — Sądów Okręgowych w Przemysłu i w **Sanoku**. Sądowi Okręgowemu w Przemysłu podlegały Sądy Grodzkie (poprzednio — **powiatowe**): w Jarosławiu, Przemysłu, Radymnie, Sieniawie, Dubiecku, Niżankowicach, Dobromilu i w Pruchniku. Sądowi Okręgowemu zaś w Sanoku — który **został** zniesiony z dniem 1 października 1934 r., a na jego miejsce powołano **Wydział** Zamiejscowy Sądu Okręgowego w Jaśle — podlegały Sądy Grodzkie: w **Baligrodzie, Birczy, Brzozowie, Bukowsku, Dynowie, Lesku, Lutowiskach, Rymanowie, Sanoku** i w Ustrzykach Dolnych.

W okresie do roku 1933, tzn. do chwili zniesienia Przemyskiej Izby Adwokatów, wykonywało zawód (według danych list adwokackich z lat 1925—1929): w Przemysłu — 80 adwokatów, w Jarosławiu — 24, w Dubiecku — 2, w Birczy — 4, w Pruchniku — 4, w Radymnie — 4, w Sieniawie — 3, w Niżankowicach — **3**, w Krakowcu — 3, w Baligrodzie — 5, w Brzozowie — 11, w Sanoku — 28, w **Bukowsku** — 4, w Lesku — 7, w Lutowiskach — 3, w Rymanowie — 7 i w **Ustrzykach Dolnych** — 6. Niektórzy adwokaci w liczbie około 12 mieszkali w sąsiednich miejscowościach, w których jednak nie było siedziby sądu. Łącznie Izba **przemyska** liczyła w 1931 r. — jak to już wyżej wspomniano — 211 osób.

Na czele Izby przemyskiej stał prezydent i jego zastępcy. Z czołowych **postaci** tej Izby należy wymienić: dra S. Frankowskiego, dra Dworskiego i dra L. Tarnawskiego, których kadencja trwała w okresie jeszcze sprzed pierwszej wojny światowej aż do roku 1929, tj. do chwili śmierci długoletniego prezydenta tej Izby, **adwokata** dra Leonarda Tarnawskiego.

Obaj wspomniani prezydenci Izby, dr Dworski i dr Tarnawski, należeli do **bardzo** popularnych osobistości, ogólnie znanych i szanowanych postaci miasta **Przemysła**, przy czym nie byli to tylko znakomici adwokaci, ale również **działacze** społeczni i polityczni.

Dr Leonard Tarnawski był posłem na Sejm Krajowy, prezydentem miasta, **prezesem** Amatorskiego (mającego za sobą 100-letnią tradycję) Teatru Ziemi **Przemyskiej** „Fredreum”, a nadto gorącym patriotą, który dla 1000-letniego **grodu** przemyskiego położył niemałe zasługi.

Dzięki osobistej inwencji adw. Dworskiego i Tarnawskiego Przemysł urósł **do** rangi jednej z większych metropolii tego regionu i był tam ważnym **bastionem** polskości.

W dowód uznania dla owocnej działalności Dworskiego i Tarnawskiego i ich **zasług** dla miasta nazwano jedną z ulic śródmieścia Przemysła ulicą dra Leonarda Tarnawskiego (istnieje do dziś o tej samej nazwie), a nazwiskiem dra Dworskiego

nazwano jedną z głównych ulic miasta Przemyśla, prowadzących z centrum miasta do dzielnicy Bakończyce (ulica ta nosi obecnie nazwę ulicy 1 Maja).

Na listę członków Izby przemyskiej zostali wpisani tacy adwokaci, jak dr Leon Peiper, doskonały prawnik i autor popularnego komentarza do prawa cywilnego w okresie międzywojennym, i dr Herman Libermann, członek PPS, znany działacz społeczny i polityczny, więzień Berezy Kartuskiej. Z akt Izby przemyskiej wynika, że ze środowiska tego wyszedł późniejszy adwokat warszawski dr Ludwik Grossfeld, członek Rządu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w pierwszych latach po wyzwoleniu. Nadmienić przy okazji należy, że Ludwik Grossfeld figurował w spisie adwokatów palestry przemyskiej w terminarzu adwokatury i sądownictwa na rok 1939 pod pozycją 35, mimo że figurował również w spisie adwokatów warszawskich w okresie znacznie wcześniejszym, gdyż istotnie przez pewien okres wykonywał tam zawód adwokata.

Należy tu wymienić dalsze jeszcze nazwiska adwokatów z tego terenu, a w szczególności adwokata dra Adama Kropińskiego, jednego z najbardziej aktywnych i czynnych w okresie międzywojennym członków miejscowej palestry, który poprzednio był członkiem Wydziału Izby przemyskiej i który również w pamięci środowiska prawniczego miasta Przemyśla i jego okolic zapisał się jako gorący patriota i wielki społecznik.

Wymienioną listę uzupełniają nazwiska takich adwokatów, jak dr Amirowicz, Axer, Landau, dr Dobrzański, dr Czerlunczakiewicz i inni.

Okręg Sądu w Sanoku po jego likwidacji w 1934 r., łącznie z okręgiem przemyskim, to jest z całą Izbą przemyską po jej likwidacji, został włączony do Izby lwowskiej, utworzonej na podstawie przepisów rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7.X.1932 r. — w siedzibie Sądu Apelacyjnego we Lwowie. Jeśli chodzi o okręg Sądu w Sanoku, to należy podkreślić, że był to wówczas bardzo mocny ośrodek kulturalny, o dużym poczuciu polskiej odrębności narodowej.

Z żyjących w chwili obecnej członków b. Izby przemyskiej wpisanych tam na listę w roku 1925 wymienić należy dra Jana Drzewickiego, obecnie już emeryta, który prowadził indywidualną kancelarię adwokacką wspólnie z adwokatem Adamem Kropińskim. Adw. Drzewicki był następnie członkiem i jednym z założycieli w 1953 r. Zespołu Adwokackiego w Przemyślu, w którym pracował aż do przejścia na emeryturę.

Dr Jan Drzewicki, znakomity cywilista, jest jedną z postaci, z którą wiąże się międzywojenna historia Izby przemyskiej i dzięki któremu autor niniejszego artykułu miał możliwość zdobycia cennych informacji oraz dokumentów dotyczących Przemyskiej Izby Adwokatów.

W tym miejscu autor artykułu chciałby być wyrazem całej palestry rzeszowskiej i w uznaniu zasług adw. Drzewickiego dla rozwoju adwokatury przemyskiej podziękować seniorowi palestry za udostępnienie posiadanych dokumentów i udzieleny informacji dotyczących istnienia i działalności Izby przemyskiej.

Izba przemyska przez cały czas swego istnienia, a więc z górą kilku dziesiątków lat, mieściła się w budynku Tarnawskiego przy istniejącej do dziś ulicy Grodzkiej, Sąd Obwodowy zaś, a później Sąd Okręgowy zajmował budynek przy obecnym placu Wielkiego Proletariatu, w którym to budynku obecnie znajduje się Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych i inne instytucje.

Izba przemyska była w pewnym sensie (a właściwie jej członkowie z drem Tarnawskim na czele) w swojej działalności społecznej rzecznikiem Związku Adwokatów Polskich — Oddział we Lwowie, którego idee kontynuowała na terenie Małopolski Wschodniej. Rola adwokatury przemyskiej była duża i trudna, jeśli się zważy, że skład osobowy tej adwokatury był konglomeratem różnych narodowości (29% ogółu adwokatów było narodowości polskiej, 12% — ukraińskiej, a reszta — żydowskiej). Adwokaci przemyscy legitymują się piękną kartą swojej działalności na polu kulturalnym, oświatowym, gospodarczym i politycznym i tylko dzięki inicjatywie tej grupy inteligencji polskiej Przemysł zyskał miano „Małego Lwowa”.

Ostatnim dziekanem Izby Przemyskiej był adwokat Probststein, który agendy swoje wraz ze wszystkimi dokumentami przekazał w roku 1933 nowo powstałej Izbie Adwokackiej we Lwowie. Po zlikwidowaniu Izby pozostawali w Przemysku do roku 1939 delegaci Izby lwowskiej. W czasie okupacji hitlerowskiej decyzją wydziału sprawiedliwości (Abteilung Justitz) generalnego gubernatora b. Izba przemyska została włączona do Izby krakowskiej.

Po wyzwoleniu obszar b. Izby przemyskiej został włączony do Izby krakowskiej, a od roku 1951, tj. po utworzeniu Izby rzeszowskiej, do tej ostatniej Izby.

Kolejnymi delegatami Izby lwowskiej (później krakowskiej) byli adwokaci: Szałpacki, Czerlunczakiewicz i Władysław Kropiński, a jako ostatni delegat — adw. Janusz Turski, zmarły w 1970 roku.

Z wpisanych na listę adwokatów według stanu na dzień 1 stycznia 1939 roku pozostali na tym terenie przy życiu adwokaci: dr Jan Drzewicki, w Przemysku, obecnie na emeryturze, dr Tadeusz Malinowski, członek Zespołu Adwokackiego w Jarosławiu, mgr Stefan Gadowski, członek Zespołu Adwokackiego w Przemysku, oraz adwokat mgr Jarosław Mochnacki, obecnie członek Zespołu Adwokackiego w Gorlicach.

Piękne tradycje adwokatury przemyskiej sięgają odległych czasów i dlatego niniejsze uzupełnienie stanowić będzie niewątpliwie przyczynek do nie znanych dziejów adwokatury polskiej tego regionu kraju.

Spośród obecnych adwokatów-członków Zespołu Adwokackiego w Przemysku wszyscy biorą czynny udział w życiu tego miasta i każdy z nich, jak np. adw. Malec, adw. Kropiński, adw. Burnatowicz, adw. Makar, adw. Szufel, adw. Bieńkowski, adw. Warywoda i inni członkowie Zespołu z adw. mgrem Bronisławem Rogalskim, kierownikiem tego Zespołu na czele, b. starostą i b. przewodniczącym WRN w Rzeszowie, wnieśli swój duży wkład w życie kulturalne, społeczne i polityczne tego mia-

sta, w działalność starego amatorskiego teatru „Fredreum”. W najbliższej przyszłości zostanie poświęcona odrębna karta w monografii o adwokaturze rzeszowskiej.

Być może, żyją jeszcze niektórzy członkowie b. Izby przemyskiej, dlatego też artykuł ten powinien być w pewnym sensie trybuną dla ewentualnego zgłoszenia bądź pod adresem Adwokackiej Rady Rzeszowskiej, bądź pod adresem „Palestry” materiałów uzupełniających niniejszą publikację.

MATERIAŁY DO OPRACOWANIA NINIEJSZEGO ARTYKUŁU

1. Akta osobiste i dokumenty b. Izby Adwokatów w Przemyślu, znajdujące się w posiadaniu adw. dra Jana Drzewickiego z Przemyśla.
2. Protokoły Magistratu miasta Przemyśla z lat 1925—1931 (Archiwum Państwowe w Przemyślu).
3. Informacje ustne dra Jana Drzewickiego, adwokata w Przemyślu.
4. Akta osobowe byłych członków Izby przemyskiej, znajdujące się w posiadaniu Wojewódzkiej Izby Adwokackiej w Rzeszowie.
5. Informacje Kolegów z Zespołu Adwokackiego Nr 1 w Przemyślu oraz dawne akta Sądu Obwodowego w Przemyślu (Archiwum Państwowe w Przemyślu).
6. Uwaga. Dokumenty oraz akta byłej Izby Adwokatów w Przemyślu, przekazane przez ostatniego prezydenta tej Izby adwokata Probstaina, przejęła Izba lwowska z końcem roku 1932 lub w pierwszych miesiącach roku 1933, jednakże z Archiwów Rady Adwokackiej we Lwowie — poza spisami imiennymi adwokatów oraz niektórymi aktami osobowymi członków tej Izby — nie pozostało do chwili obecnej nic więcej.